
Sprawozdanie z działalności Towarzystwa : Sprawozdanie z działalności Wydziałów : Wydział I Językoznawstwa i Historii Literatury

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 69, 80-87

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

4. SPRAWOZDANIA Z DZIAŁALNOŚCI WYDZIAŁÓW

WYDZIAŁ I JĘZYKOZNAWSTWA I HISTORII LITERATURY

Przewodniczący: Mieczysław Küntler

Sekretarz: Włodzimierz Pianka

Sprawozdanie obejmuje działalność Wydziału I w okresie 10.05.2004 do 02.04.2007.

Członkowie

Po przeprowadzeniu przez poprzedni Zarząd wyborów członków (zwyczajni: Tadeusz Drewnowski, Roman Loth, Andrzej Markowski, Teresa Michałowska, Alicja Nagórko, Jerzy Wojtczak–Szyzkowski i Ewa Wolnicz–Pawłowska, korespondenci: Włodzimierz Bolecki, Włodzimierz Pianka i Krystyna Waszakowa) w końcu r. 2004 Wydział liczył 76 członków (56 zwyczajnych i 20 korespondentów), w tym 50 seniorów (44 członków zwyczajnych i 6 korespondentów) i 26 pozostałych (12 członków zwyczajnych i 14 korespondentów). Niektóre dziedziny nauki nie były jednak wówczas w ogóle reprezentowane (większość neofilologii, kulturoznawstwo).

W maju 2005 r. przeprowadzone zostały następne wybory na członków zwyczajnych (Jadwiga Czachowska, Stanisław Godziński, Maciej Grochowski, Alina Nowicka–Jeżowa i Alina Witkowska) i korespondentów (Krzysztof Bogucki, Daniela Danielewiczowa, Marcin Drzewiecki, Teresa Giermak–Zielińska, Jadwiga Linde–Usiekniewicz, Andrzej Mencwel, Kazimierz Sabik, Piotr Salwa, Wojciech Smoczyński i Roch Sulima). Nowi członkowie są specjalistami w zakresie nauk albo dotychczas niereprezentowanych w Wydziale I, albo reprezentowanych przez pojedynczych członków–seniorów. Są to następujące dyscypliny naukowe: neofilologie (romanistyka, iberystyka, italiastyka – językoznawstwo i/lub literaturoznawstwo), bałtystyka, kulturoznawstwo, bibliologia i informacja naukowa.

W 2006 r. wybrano na członków zwyczajnych następujące osoby: Jerzego Dumę, Antoniego Furdalą, Barbarę Koc, Juliana Warzechę, Jadwigę Zieniukową, a na członka korespondenta – Romualda Huszcę.

W ciągu minionych trzech lat zmarło ośmiu członków zwyczajnych TNW z Wydziału I: Marian Jurkowski, Wiesław Kotański i Ja-

nusz Pelc (2005), Juliusz Wiktor Gomulicki, Zofia Sinko, Leszek Moszyński, Anna Szelest (2006), Stanisław Kałużyński (2007).

Według stanu z 15 stycznia 2007 roku Wydział I liczył 78 członków. W dalszym ciągu niektóre ważne dyscypliny (anglistyka, literaturoznawstwo wschodniosłowiańskie) są reprezentowane przez pojedynczych członków.

W związku z jubileuszem 75-lecia członka zwyczajnego Wydziału I prof. Zuzanny Topolińskiej Prezes TNW prof. Andrzej Paszewski przesłał jej do Macedonii (gdzie prof. Topolińska obecnie pracuje) adres gratulacyjny, odczytany uprzednio na dorocznym Zebraniu Staszicowskim.

Zebrania

Od maja 2004 r. odbyło się 18 zebrań naukowych (2004 – 4, 2005 – 6, 2006 – 6, 2007 – 2), przy czym dwukrotnie referentami byli zaproszeni goście: prof dr hab. Aleksander Kiklewicz (UWM), dr Jerzy Molas (UW), dr hab. Maria Jolanta Olszewska (IBL PAN). Reprezentowane były tematy z następujących dziedzin nauki:

Nauki o literaturze i kulturze (10):

Literaturoznawstwo polskie i przekład:

Barbara Koc: *Zenon Przesmycki (Miriam) – humanista przełomu stuleci XIX / XX, Astronomia w świadomości poetyckiej Mickiewicza. Na podstawie VIII Księgi „Pana Tadeusza” i wiersza „Widzenie”*; Maria Jolanta Olszewska: *Z kręgu Młodej Polski*; Zbigniew Sudolski: *Kornel Ujejski w świetle wydanej korespondencji*; Teresa Giermak–Zielińska: *Tłumaczenia literatury starofrancuskiej na język polski*

Kulturoznawstwo:

Andrzej Mencwel: *„Kulturologia polska XX wieku”*; Krzysztof Żaboklicki: *Działalność Stacji Naukowej Polskiej Akademii Nauk w Rzymie*

Bibliistyka:

ks. Julian Warzecha: *Prezentacja najnowszego przekładu Nowego Testamentu i Psalmów, Polszczyzna biblijna dziś*

Bibliologia:

Marcin Drzewiecki: *Informacja o systemie kształcenia w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w Polsce na przełomie wieków*

Językoznawstwo (8):

Językoznawstwo ogólne:

Aleksander Kiklewicz: *Aktualne problemy semantyki funkcjonalnej*; Ewa Rzetelska–Feleszko: *Językoznawstwo wobec migracji*

Językoznawstwo polonistyczne:

Barbara Bartnicka: *Świat zapachów u Żeromskiego*

Językoznawstwo sławistyczne:

Renata Grzegorzycowa: *Od wspólnoty do obcości. Rozwój znaczeniowy polskiego przymiotnika obcy na tle słowiańskim*; Jerzy Molas: *Słowniki i komputerowe korpusy języków słowiańskich a pojęcia „uniwersalne”* (na marginesie *Słownika pojęć polityczno–społecznych*); Włodzimierz Pianka: *Kategoria osoby w językach słowiańskich i indoeuropejskich w świetle teorii nostratycznej*; Krystyna Waszakowa: *Nowe prace Czeskiej Akademii Nauk poświęcone neologizmom: Nová slova v češtině. Slovník neologizmů oraz Neologizmy v dnešní češtině*; Jadwiga Zieniukowa: *Wyzwalanie się spod cenzury. Język / styl prasy górnołużyckiej okresu przełomu politycznego (1989–1990 r.)*

Językoznawstwo orientalistyczne:

Mieczysław Künstler: *Języki chińskie w świetle lingwistyki arealnej*.

Konferencje

10 maja 2006 r. odbyła się konferencja wydziałowa na temat: *Onomastyka – język i kultura*. Omówienie tej konferencji znajduje się na s. 29.

W dniach 28–29 listopada 2006 r. odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa na temat *Pogranicza Białorusi – historia, kultura, język*. Omówienie tej konferencji znajduje się na s. 33.

W r. 2006 opracowany został program konferencji ogólnopolskiej (12 referatów) poświęconej pamięci profesora Leszka Moszyńskiego na temat: *Wczesne dzieje języków słowiańskich*, planowanej na październik 2007 roku. Organizatorem tej konferencji jest Wydział I TNW, a współorganizatorem Komitet Słowianoznawstwa PAN.

W lutym 2007 r. Wydział I TNW zorganizował dyskusję na temat: *Miejsce TNW w nauce polskiej i zadania jego członków*, w której uczestniczyli zaproszeni goście: prezes TNW prof. Andrzej Paszewski, wiceprezes TNW prof. Adam Hulaniccki i sekretarz generalny TNW prof. Jacek Jadacki.

Na 15–16 maja 2007 planowana jest konferencja z udziałem gości zagranicznych na temat *Europejskie mniejszości etniczne. Łużyce jako mniejszość wzorcowa*. Organizatorem jest Instytut Sławistyki PAN, a współorganizatorem Wydział I TNW.

Opiniowanie projektów badawczych

W okresie sprawozdawczym Wydział I rekomendował do KBN / MNiSzW 19 projektów, w tym dwie pozycje wydawnicze członków Wydziału I (Ewa Rzetelska–Feleszko *W świecie nazw własnych*, Wojciech Smoczyński *Słownik etymologiczny języka litewskiego*). Pozostałe projekty zgłosił Instytut Sławistyki PAN: 12 pozycji wydawniczych i 5 projektów elektronicznych związanych z opracowywanym w Centrum Sławistycznej Informacji Naukowej, a kierowanym przez dr. E. Rudnik–Karwatową, projektem „Bibliografia sławistyczna” (w 2006 r. *Bibliografia sławistyczna. Baza danych światowego językoznawstwa sławistycznego Sibislaw*, wersja elektroniczna). Opiekę naukową nad tym projektem sprawuje prof. Hanna Taborska, przewodnicząca Komisji Sławistycznej przy Wydziale I TNW.

Komisja Kultury Słowa

Za działalność Komisji Kultury Słowa Towarzystwa Naukowego Warszawskiego odpowiada Prezydium, tj. w roku sprawozdawczym 2006: prof. dr hab. Kwiryna Handke (przewodnicząca), mgr Marta Sobocińska (sekretarz). W 2006 roku realizowano program „Warsztatów Kultury Słowa”, którego głównym celem jest rozwijanie u uczniów językowych umiejętności oraz sprawności w wypowiedaniu się w mowie i piśmie. Na zajęciach opracowywano tematy ustnego egzaminu maturalnego. Poszczególni uczniowie przygotowywali prezentacje wybranych tematów, które były poddawane dyskusji i oceniane — w pierwszej kolejności przez kolegów, następnie przez nauczycielki i osoby prowadzące zajęcia, tj. prof. dr hab. Kwirynę Handke i mgr Martę Sobocińską.

W 2006 roku opracowano następujące tematy maturalne na kolejnych zajęciach:

- 4 stycznia: Odwołując się do przykładów z literatury i malarstwa, omów różne ujęcia motywu „Sądu Ostatecznego”.
- 15 lutego: 1. Symbol jako środek wyrazu w poezji i w malarstwie. Omów temat, analizując wybrane przykłady. 2. Przewiska w literaturze i w życiu codziennym.

- 22 lutego: 1. Wzory kobiecej urody. Sposoby kreowania prac twórców na tle różnych epok. 2. Nazewnictwo miast i miejscowości Mazowsza. Zbadaj zagadnienie odwołując się do etymologii nazw oraz legend i opowieści.
- 8 marca: Wiedza i umiejętności językowe niezbędne maturzyście na ustnym egzaminie maturalnym z języka polskiego (przekazywały uczniom osoby prowadzące Warsztaty Kultury Słowa).
- 22 marca: 1. Język w domu, w pracy, w szkole. Ta sama czy inna polszczyzna? Omów na wybranych przykładach (dwie wersje opracowania tematu w wykonaniu dwojga maturzystów). 2. Cechy języka przemówień sejmowych. Rozważ problem, odwołując się do wybranych tekstów znanych nie tylko z lektury. 3. Funkcje języka na przykładach nagłówków prasowych. Omów na wybranych przykładach.
- 5 kwietnia: 1. Nazewnictwo miejskie. Zbadaj temat, odwołując się do etymologii różnych nazw w Twoim miejscu zamieszkania. 2. Nazewnictwo miast i miejscowości Mazowsza. Zbadaj zagadnienie, odwołując się do etymologii nazw i legend.
- 13 września: 1. Język w przestrzeni społecznej. 2. Zarysowanie nowego tematu zajęć na rok szkolny 2006/2007, tzn. „Słowa–klucze do dziejów Polski jako forma wychowania patriotycznego”. Sposób prowadzenia takich zajęć: uczestniczący w nich licealiści dostają od prowadzącej (K. Handke) „słowo–klucz” i na następne zajęcia każdy z nich przygotowuje coś na ten temat (wiedza niewielka, podstawowa, skondensowana; skojarzenia), a wtedy wspólnie tworzy się rodzaj syntetycznej wiedzy o przedmiocie, którą powinni posiadać wszyscy Polacy, zwłaszcza po ukończeniu szkoły średniej, między innymi po to, żeby zapytani przez innych, przede wszystkim cudzoziemców, nie objawiali swojej niewiedzy (zob. niżej).
- 25 października: 1. Słowo–klucz: „Grunwald” (prowadząca: K. Handke). 2. Umiejętności i zakres wiedzy o języku jako niezbędne elementy przygotowania ustnej prezentacji z języka polskiego na maturze — omówienie materiału pomocniczego, zawartego w publikacji autorstwa M. Sobocińskiej pt. „Poradnik maturalny. Język polski. Poziom podstawowy i rozszerzony” (prowadząca: M. Sobocińska). Uwaga: Niektóre tematy powtarzają się w danym roku sprawozdawczym, ponieważ obejmuje on dwa

roczniki maturzystów (kończących szkołę w czerwcu i zaczynających we wrześniu).

- 15 listopada: 1. Słowo–klucz: „11 Listopad” (prowadząca: K. Handke). 2. Wybrany temat maturalny (prezentacja uczennicy): Różne oblicza miłości w literaturze i sztuce. Przedstaw wybrane przykłady i oceń ich aktualność.
- 6 grudnia: 1. Słowo–klucz (w tym wypadku — zdanie): „Listopad to dla Polski niebezpieczna pora” (prowadząca: K. Handke). 2. Wybrany temat maturalny (prezentacja uczennicy): Motyw domu. Omów na podstawie dzieł literackich.

W 2006 roku w „Warsztatach Kultury Słowa” uczestniczyli uczniowie i nauczycielki z następujących licealnych szkół warszawskich:

- 1) LXXXVII Liceum Ogólnokształcące im. gen. L. Okulickiego, ul. Saska 78 (polonistki: Halina Kwiatkowska, Maria Maj);
- 2) XXX Liceum Ogólnokształcące im. J. Sniadeckiego, ul. Wolność 1/3 (polonistka: Janina Majewska);
- 3) XXI Liceum Ogólnokształcące im. Bolesława Chrobrego, ul. Objazdowa 3 (uczestniczyli uczniowie bez nauczyciela);
- 4) Zespół Szkół nr 12 im. Olimpijczyków Polskich, ul. Siennicka 12 (polonistka: Wiesława Borkowska);
- 5) Liceum Ogólnokształcące CXXXXVII, ul. Rzymowskiego 38 (polonistka: Helena Szoko–Częścik);
- 6) Zespół Szkół nr 21, ul. Saska 78 (polonistka: Alina Więckowska);
- 7) Zespół Szkół nr 27, ul. Rzymowskiego 38 (polonistka: Helena Szoko–Częścik);
- 8) Technikum nr 10 im. E. Kwiatkowskiego, ul. Szczęśliwicka 46 (polonistka: Krystyna Petryka);
- 9) Technikum Architektoniczno–Budowlane im. S. Noakowskiego (uczestniczyli uczniowie bez nauczyciela).

W 2006 roku zorganizowano 11 spotkań Komisji Kultury Słowa (trwających od dwóch do trzech godzin lekcyjnych każde); łącznie uczestniczyło w nich 139 uczniów oraz nauczycielki.

W grudniu, tradycyjnie, uczestniczący w „Warsztatach Kultury Słowa” uczniowie i nauczycielki zostali obdarowani książkami, zakupionymi z dotacji Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Językowa Komisja Sławistyczna

Przewodnicząca: Hanna Taborska

Sekretarz: Zofia Rudnik–Karwatowa

W 2006 r. Językowa Komisja Sławistyczna TNW zrealizowała dwa zadania związane z bibliograficzną bazą danych językoznawstwa sławistycznego:

1. Przygotowany został elektroniczny *Słownik słów kluczowych językoznawstwa sławistycznego* Z. Rudnik–Karwatowej i H. Karpińskiej. Wersja elektroniczna Słownika, na płytach CD i w Internecie, powstała w wyniku uaktualnienia i poszerzenia jego pierwszego, książkowego wydania (Warszawa: SOW, 1999).

Słownik słów kluczowych językoznawstwa sławistycznego jest dziedzinowym słownikiem specjalistycznym. Jego leksyka odwzorowuje pole semantyczne sławistyki językoznawczej. Opracowana wersja elektroniczna słownika obejmuje ponad 3000 słów kluczowych. Zapewnia aktualność słownictwa i odzwierciedlenie całego zasobu tematycznego językoznawstwa sławistycznego. Zakres leksyki Słownika poszerzono na podstawie tekstów reprezentatywnych dla bieżącej literatury przedmiotu i ich opisów dokumentacyjnych oraz na podstawie źródeł leksykograficznych, tezaurusów i słowników terminologicznych.

Słownik słów kluczowych językoznawstwa sławistycznego w wersji elektronicznej będzie przydatnym narzędziem pracy sławistów i językoznawców. Ułatwi korzystanie z budowanej obecnie bibliograficznej bazy danych językoznawstwa sławistycznego *iSybislaw*.

2. Kontynuowane były prace związane z rozbudową i utrzymaniem bibliograficznej bazy danych językoznawstwa sławistycznego, stanowiącej jedyną w świecie bazę bibliograficzną zawierającą dane o europejskim i pozaeuropejskim językoznawstwie sławistycznym. Zakończono opracowanie bibliograficzne, merytoryczne i formalne dokumentów: wydawnictw zwartych (monografii, prac zbiorowych itp.), czasopism, artykułów i innych typów dokumentów wydanych w roku 1998. Rekordy zawierające opisy dokumentów mają rozbudowaną strukturę informacyjną, zawierają adnotacje, w wypadku gdy istnieje potrzeba poinformowania użytkowników o cechach relewantnych dokumentów, a także słowa kluczowe.

Baza danych została także uzupełniona o informacje dotyczące prac naukowych wydanych w poprzednich latach, począwszy od roku 1992, nieuwzględnione w obecnym zbiorze informacyjnym.

Zadanie to stanowiło kontynuację przedsięwzięcia zapoczątkowanego w 1994 r. wspólnie z Instytutem Slawistyki PAN, kiedy wdrożony został autonomiczny system *SYBISLAW*, a następnie założona została baza danych, licząca obecnie ponad 40 tysięcy rekordów. W pracach kierowanych przez dr Zofię Rudnik–Karwatową uczestniczyli slawiści z Instytutu Slawistyki PAN, a także z innych najważniejszych polskich i zagranicznych ośrodków naukowych.

W 2006 roku wdrożony został otwarty system bibliograficznej bazy danych *iSybislaw* z internetowym interfejsem użytkownika. Obecnie testowany jest system konwersji danych z *SYBISLAW*.

WYDZIAŁ II NAUK HISTORYCZNYCH, SPOŁECZNYCH I FILOZOFICZNYCH

Przewodniczący: Stanisław Bylina

Sekretarz: Piotr Dahlig

1. ZEBRANIA i WYKŁADY

W okresie sprawozdawczym odbyło się – ze względu na przygotowania do konferencji międzynarodowej – jedno zebranie naukowe i jedno organizacyjne.

Na zebraniu naukowym 14 listopada 2006 r. prof. Jerzy Kłoczowski wygłosił wykład pt. „Współczesna debata historyków nad pojęciem Europy Środkowowschodniej”. Obecnych było 21 członków TNW. Ponadto członek II Wydziału, prof. dr hab. Janusz Tazbir wygłosił w ramach dorocznego wykładu im. Stanisława Staszica 20 listopada 2006 r. wykład pt. „Wiedza o przeszłości jako ofiara manipulacji”.

Na zebraniu organizacyjnym 14 listopada 2006 r. omawiano sprawy naboru członków, sprawy wydawnicze i planowanie wykładów; na przeszkodzie w organizacji tych ostatnich leży na ogół niska frekwencja.

Zaplanowana międzynarodowa konferencja 7–9 grudnia 2006 r. pt. „Źródła etniczne tradycyjnych kultur muzycznych Europy Środkowo–Wschodniej. Przekaz eklezjalny i ludowy” przebiegła pomyślnie. W ciągu 2007 r. planowane jest przygotowanie 25 referatów do druku w języku angielskim (zob. omówienie s. 38).